

Eduskunta, Sosiaali- ja terveysvaliokunta

LAUSUNTO

16.3.2026

EOAK/2153/2026 KUULEMISPYyntö: HE 182/2025 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI POLIISILAIN MUUTTAMISESTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Hallituksen esityksessä ehdotetaan poliisilaissa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa säädettyjä tiedonsaanti- ja tietojen luovutussäännöksiä muutettavaksi siten, että ne mahdollistaisivat nykyistä paremmin poliisin tietojenvaihdon muiden viranomaisten kanssa muun muassa rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantioikeuksia ja tietojen luovuttamista koskevaan sääntelyyn tehtäisiin vastaavat muutokset siltä osin kuin muutokset liittyvät Rajavartiolaitoksen ja Tullin lakisääteisiin tehtäviin.

Maahanmuuttovirastolle lisättäisiin oikeus saada tieto eräistä etsintäkuulutuksista sekä velvollisuus luovuttaa poliisille oma-aloitteisesti etsintäkuulutetun läsnäolotieto.

Hallituksen esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan, jonka mukaan hallitus poistaa tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa ja lisää poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja muun muassa rikosten estämiseksi ja turvallisuuden takaamiseksi.

Keskityn lausunnossani poliisilakiin lisättäväksi ehdotettuun säännökseen poliisin mahdollisuudesta saada tietyin edellytyksin henkilön henkilöllisyys- ja läsnäolotieto yksittäisessä tapauksessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta.

1 TIETOJEN SAANTI SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLOSTA

Poliisilain 4 lukuun ehdotetaan uutta 5 §:ää.

Ehdotetun mukaan:

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisilla on päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyinä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön:

- 1) sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta;
- 2) rikoslain 20 luvun 6, 8 tai 18 §:ssä, 21 luvun 7, 10 tai 15 §:ssä tai 23 luvun 1 tai 3 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi;
- 3) rikoslain 17 luvun 6 §:ssä, 28 luvun 1, 3 tai 4 §:ssä, 35 luvun 1 §:ssä tai 41 luvun 7 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, jos teko kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön;
- 4) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran;
- 5) kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta;
- 6) henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten;
- 7) kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi.

Ehdotusta perustellaan (s. 22) ensinnäkin sillä, että useimmiten kielteisissä päätöksissä poliisin tietopyyntöihin kyse on ollut tiedonsaannista sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta. Rikostutkinnan kannalta käytännössä ongelmalliseksi on osoittautunut tilanne, jossa poliisi pyytää tietoja sellaisen rikoksen selvittämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on alle kuusi vuotta vankeutta. Jos esimerkiksi henkilö pahoinpitelee toisen henkilön sairaalan tiloissa ja kyse on perusmuotoisesta pahoinpitelystä, josta säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta, sairaalasta ei anneta tietoa tekijän henkilöllisyydestä. Rikoksen selvittäminen saattaa siis käytännössä jäädä kiinni siitä, tuntee tai tunnistaako uhri tekijän vai ei.

Edelleen todetaan, että käytännössä epäselvyyttä tiedonsaantiin on liittynyt myös poliisin pyytäessä tietoja sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralta tilanteissa, joissa terveydenhuollon ammattihenkilö on ollut epäiltynä työssä tehdystä rikoksesta ja samaa asiaa

on käsitelty Valvirassa kanteluasiana. Tällöin poliisilla on yleensä tutkittavana virkavelvollisuuden rikkominen ja kuoleman- tai vammantuottamus.

Tietoja sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta voidaan perustelujen mukaan tarvita myös poliisitutkinnassa. Poliisilain 6 luvun 1 §:n mukaisesta poliisitutkinnasta on kyse esimerkiksi kadonneen henkilön etsinnässä. Kun poliisi käynnistää etsinnät kadonneen henkilön löytämiseksi, on tarpeen selvittää, onko kadonneeksi ilmoitettu henkilö mahdollisesti esimerkiksi sairaalassa tai muualla sosiaali- tai terveydenhuollon hoidossa, jotta laajemmilta etsinnöiltä voitaisiin välttyä, jos henkilön todetaan olevan turvassa. Näissä tilanteissa poliisille on kuitenkin käytännössä osoittautunut toisinaan haasteelliseksi saada tietoa terveydenhuollosta, koska laintulkinnat eri yksiköiden välillä vaihtelevat.

Perusteluissa on selostettu korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytäntöä poliisin sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille tekemistä tietopyynnöistä.

Vakiintuneesti tieto sairaalassa olleen henkilön henkilöllisyydestä on katsottu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi henkilön terveydentilaa koskevaksi arkaluonteiseksi tiedoksi, jota sanotun lainkohdan mukainen todistamiskielto koskee (esim. KHO:2018:93).

Sen sijaan uusimmassa oikeuskäytännössä on katsottu, että todistamiskieltoa ei ole tarkoitettu sovellettavaksi niin laajasti, että tieto mistä tahansa hoitosuhteesta olisi oikeudenkäymiskaareissa tarkoitettu terveydentilaa koskeva arkaluonteinen tieto. Terveydentilaa koskevana tietona hoitosuhdettakin koskevan tiedon arkaluonteisuus on arvioitava tapauskohtaisesti (KHO 2025:11).

Tuossa tapauksessa kysymys oli psykiatrisesta hoitosuhteesta, jota korkein hallinto-oikeus totesi pidettävän korostuneesti henkilökohtaisena asiana ja mielenterveyden häiriöihin liittyvän yhteiskunnassa erityistä herkkyyttä. Sen vuoksi tietoa hoitosuhteesta psykiatriseen hoitolaitokseen oli pidettävä sellaisena oikeudenkäymiskaareissa tarkoitettuna terveydentilaa koskevana arkaluonteisena tietona, joka kuului todistamiskiellon piiriin eikä poliisilla ollut oikeutta saada pyytämäänsä tietoa.

Minulla ei ole tietoa tämän varsin tuoreen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun jälkeisestä oikeuskäytännöstä eikä siten siitä, millaisissa tilanteissa tietoa henkilön terveydenhuollon yksikössä oleskelusta olisi annettu poliisille oikeudenkäymiskaaren todistamiskiellosta huolimatta. Sen sijaan esimerkiksi perusteluissa selostetussa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2024:80 tieto poliisille annettiin kysymyksen ollessa kadonneen henkilön etsimisestä. Korkein hallinto-oikeus totesi, että asiassa ei ollut kysymys riita- tai rikosasiasta, vaan poliisin muusta lakisääteisestä tehtävästä kadonneen henkilön löytämiseksi. Oikeudenkäymiskaaren mukaisen todistamiskiellon ei siten voitu tulkita rajoittavan poliisin tiedonsaantioikeutta tällaisessa tapauksessa.

Hallituksen esityksen pykäläkohtaisissa perusteluissa (s. 72–73) todetaan, että pykälän nojalla poliisi voisi pyytää palvelunantajalta tiedon siitä, onko tietty henkilö ollut määriteltynä aikana tietyissä palvelunantajan toimitiloissa. Tietoa voisi pyytää myös toimitiloissa olleen tai olevan henkilön henkilöllisyydestä tilanteissa, joissa poliisilla on jo tiedossaan henkilön läsnäolo, mutta henkilön henkilöllisyydestä on epäselvyyttä. Henkilön nimen lisäksi poliisi voisi saada henkilön henkilöllisyyden varmistamiseksi tarvittavan lisätiedon, esimerkiksi syntymäajan, asuinkunnan nimen tai henkilötunnuksen, jos tällainen tieto olisi palvelunantajan tiedossa. Poliisin tietopyynnön tulisi kohdistua tiettyyn ajankohtaan. Tällä tarkoitetaan sitä, että ajankohta tulisi rajata kohtuullisella tavalla, esimerkiksi tiettyyn päivään tai muuhun lyhyeen ajanjaksoon. Ajankohdan tulisi olla yksittäinen, eikä pyyntö voisi koskea esimerkiksi henkilön käyntihistoriaa sosiaali- tai terveydenhuollossa, koska tällainen tieto paljastaisi tarpeettoman laajasti henkilön yksityiselämään kuuluvia arkaluonteisia tietoja.

Ehdotuksessa ei ole tehty sitä rajausta, joka ilmenee korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisusta KHO 2025:11. Siten tieto esimerkiksi arkaluontoisesta psykiatrisesta hoitosuhteesta olisi annettava poliisille. Perustelujen mukaan tällaisissa tapauksissa poliisilla on usein valmiiksi tieto henkilön läsnäolosta tietyssä paikassa, jos esimerkiksi toinen potilas on tehnyt rikosilmoituksen häneen itseensä kohdistuneesta rikoksesta. Tässä tapauksessa rikoksen selvittämiseksi poliisi tarvitsee tiedon tekijäksi epäillyn henkilöllisyydestä.

Lausunnossaan hallituksen esityksestä EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi perustuslakivaliokunta (PeVL 14/2018 vp) painotti muun ohessa, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten esimerkiksi yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen (s. 8).

Käsillä olevaa ehdotusta käsiteltäessä on käsitykseni mukaan arvioitava, onko luovutettavaksi ehdotettavien tietojen myötä aiheutuva yksityiselämää koskevan perusoikeuden loukkaus kaikilta osin oikeassa suhteessa tietojen luovutuksen tavoitteena olevien muiden perusoikeuksien suojaamiseen nähden.

Käsittelen seuraavassa ehdotetun 4 luvun 5 §:n oikeasuhtaisuutta sekä täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta pykälä kohdittain.

2 TIEDONSAANTI RIKOKSEN PALJASTAMISEKSI JA SELVITTÄMISEKSI (1–3 KOHDAT)

Ehdotetun pykälän 1 ja 2 kohdassa on lueteltu ne rikokset, joiden paljastamiseksi ja selvittämiseksi poliisilla on oikeus saada pykälässä tarkoitettu välttämätön tieto. Seuraavassa olen luetteloinut ehdotuksessa tarkoitettut rikokset ja kunkin rikoksen rangaistusseuraamuksen:

- rikos, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta
- rikoslain 20 luvun 6 § (seksuaalinen ahdistelu), sakko – 6 kk vankeutta
- rikoslain 20 luvun 8 § (seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö), sakko – 6 kk vankeutta
- rikoslain 20 luvun 18 § (lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin), sakko – 1 v vankeutta
- rikoslain 21 luvun 7 § (lievä pahoinpitely), sakko
- rikoslain 21 luvun 10 § (vammantuottamus), sakko – 6 kk vankeutta
- rikoslain 21 luvun 15 § (pelastustoimen laiminlyönti), sakko – 6 kk vankeutta
- rikoslain 23 luvun 1 § (liikenneturvallisuuden vaarantaminen), sakko – 6 kk vankeutta
- rikoslain 23 luvun 3 § (rattijuopumus), sakko – 6 kk vankeutta

Ehdotetun pykälän 3 kohdassa on lueteltu ne rikokset, joiden paljastamiseksi ja selvittämiseksi poliisilla on oikeus saada pykälässä tarkoitettu välttämätön tieto, jos teko kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön

- rikoslain 17 luvun 6 § (järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen), sakko – 6 kk vankeutta
- rikoslain 28 luvun 1 § (varkaus), sakko – 1 v 6 kk vankeutta
- rikoslain 28 luvun 3 § (näpistys), sakko
- rikoslain 28 luvun 4 § (kavallus), sakko – 1 v 6 kk vankeutta
- rikoslain 35 luvun 1 § (vahingonteko), sakko – 1 v vankeutta
- rikoslain 41 luvun 7 § (toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito), sakko – 1 v vankeutta.

Edellä todetusta selviää, että kysymys on osittain varsin vähäisistä rikoksista – näpistyksen kohdalla jopa rikoslaissa rangaistavaksi säädettyistä vähäisimmistä rikoksesta.

Ottaen huomioon, että sosiaali- ja terveydenhuollossa korostuu luottamuksellisuuden periaate, pykälässä olisi perustelujen (s. 73–74) mukaan tarkkaan määritelty ne käyttötarkoitukset, joihin tietoja voisi saada. Tietojen saanti olisi sidottu myös välttämättömyyteen käyttötarkoituksen kannalta. Välttämättömyys asettaa korkean kynnyksen tietojen luovuttamiselle. Välttämättömyys tietojen käyttötarkoitusten kannalta edellyttää, että tavoitteen toteuttamiseksi, kuten rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi, ei ole mahdollisuutta käyttää vähemmän perusoikeuksiin puuttuvaa keinoa.

Ehdotuksen perusoikeusjaksossa (s. 130) todetaan, että säännöksessä luetelluista rikoksista suurin osa loukkaa yksilöiden perustuslain 7 §:ssä säädettyjä oikeuksia. Vaikka osassa rikoksia rangaistusasteikko jää alemmaksi kuin 2 vuotta vankeutta, poliisin mahdollisuus saada tieto näiden

rikosten tekijöistä ja heidän tavoittamisensa olisi tärkeää sekä yleisen ja yksityisen edun kannalta, että korostetusti sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteissä, joissa on tavallista enemmän haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä.

Kun ehdotuksen mukaan tiedonsaantioikeus olisi ehdoton riippumatta siitä, minkälaisesta laitoksesta on kysymys ja tieto olisi annettava myös niissä tapauksissa, joissa jo tieto henkilön läsnäolosta hoitopaikassa on arkaluonteinen (korkeimman hallinto-oikeuden em. päätöksiin viitaten), on sääntely perustuslakivaliokunnan ilmaisemin tavoin suhteutettava toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten esimerkiksi yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin. (PeVL 14/2018 vp, s. 8)

Edellä olevan perusteella herää kysymys, täyttääkö tiedon antaminen 1–3 kohdassa esitetyistä rikoksista kaikilta on suhteellisuusperiaatteen vaatimuksen perusoikeuksien rajoittamiseksi. Huomiota kiinnittävät ja punnintaa eri perusoikeuksien välillä edellyttävät ainakin seuraavat seikat.

Ensinnäkin kiinnittää huomiota, että ehdotetun pykälän 1–3 kohtien sanamuodon mukaan tiedonsaanti henkilön läsnäolosta tässä tarkoitetuissa paikoissa ei ole riippuvainen henkilön asemasta siinä rikoksessa, jonka paljastamisesta tai selvittämisestä on kysymys. Siten tarkoitus ilmeisesti on, että oli henkilö sitten epäillyn asemassa, asianomistajana taikka mahdollisena todistajana siinä rikostapahtumassa, josta on kysymys, tieto olisi annettava.

Toiseksi ehdotus on tältä osin mielestäni jossain määrin epäjohdonmukainen.

Rajavartiolaitoksen (Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa 20 a §) ja Tullin (Laki rikostorjunnasta Tullissa 14 a §) kohdalla tiedonsaanti on rajoitettu rikoksiin, joissa laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

Rajavartiolaitoksen osalta on perusteluissa (s. 92) on erikseen mainittu, että Rajavartiolaitoksen tutkimissa rikoksissa teko itsessään ei välttämättä tapahdu sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa. Ilmeisesti ainakin osin tämän vuoksi ehdotetaan mainittua vähintään kahden vuoden vankeusrangaistuksen uhkaa tiedonsaannin edellytykseksi, vaikka Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin sisältyy lievemmin rangaistavia rikoksia. Myös Tullin osalta tiedonsaannin edellytykseksi ehdotetaan vähintään kahden vuoden vankeusrangaistuksen uhkaa, vaikka Tullinkin tutkittaviin rikoksiin kuuluu lievemmin rangaistavia rikoksia.

Jossain määrin epäselväksi erityisesti perusoikeusrajoitusten näkökulmasta jää, miksi pykälän 2 kohdassa poliisille, toisin kuin Rajavartiolaitokselle, ehdotetaan säädettäväksi tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollosta huomattavasti vähäisempienkin rikosten kohdalla,

vaikka kysymys olisi muualla kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajan toimitiloissa mahdollisesti tehdyistä rikoksista.

Kolmanneksi ongelmallista on, mihin asti suhteellisuusperiaate sallii arkaluontoisten tietojen luovuttamisen poliisille laitoksen ulkopuolella tehdyksi oletettujen tai tehdyksi epäiltyjen vähäisten rikosten paljastamiseksi tai selvittämiseksi.

Sen enempää yksittäisiä ehdotettuja rikoksia tässä arvioimatta totean, että mielestäni ainakin osa ehdotetuista rikoksista eivät ole sellaisia, että salassa pidon murtaminen arkaluontoisten tietojen osalta olisi hyväksyttävää. Tämä edellyttää ehdotukselta mielestäni esitettyä yksityiskohtaisempaa pohdintaa esimerkiksi siltä kannalta, missä määrin esitetty lainsäädäntö mahdollisesti estäisi tarpeen tullen henkilön hakeutumista jokaiselle kuuluviin sosiaali- ja terveystalouteihin.

Totean lisäksi, että niiltä osin kun kysymys olisi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajan toimitiloissa työskenteleviin henkilöihin tai heidän omaisuuteensa kohdistuneista rikoksista, on mielestäni hyväksyttävää, että poliisin on pyynnöstä saatava tieto rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi ainakin epäillyn läsnäolosta paikassa. Terveystalouden- ja sosiaalihoitojen työntekijöillä on kaikille kuuluva oikeus oikeussuojan heihin kohdistuneissa rikoksissa. Käsitykseni mukaan tämä tosin edellyttää täysimääräisesti toteutuakseen oikeustilaa selventävää terveyden- ja sosiaalihoitojen työntekijöitä koskevaa lainsäädäntöä (kts. esim. apulaisoikeusasiamiehen päätös [EOAK/2910/2023](#)).

3 TIEDONSAANTI YLEISEN JÄRJESTYKSEN JA TURVALLISUUDEN YLLÄPITÄMISEKSI SEKÄ RIKOSTEN ENNALTÄ ESTÄMISEKSI (4 KOHTA)

Ehdotetun poliisilain 4 luvun 5 §:n 4 kohdan mukaan poliisi olisi oikeutettu salassapitosäätöjen estämättä saamaan välttämättömän tiedon henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajan toimitiloissa tietyssä aikana ja läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä yllä mainitussa tarkoituksessa, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran.

Käsitykseni mukaan ehdotettu sääntely on ainakin osin ongelmattomampi verrattuna esimerkiksi 2 kohdan ehdotettuun sääntelyyn.

Voimassaolevan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 62 §:n mukaan palveluntarjoaja tai sen tehtäviä suorittava henkilö saa salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos henkilö sosiaalihoitoilain tai terveydenhoitoilain mukaisia tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Siten salassapidon väistyminen em. tilanteissa on lainsäädännössä jo ratkaistu siltä osin kuin on kysymys palveluntarjoajan tai sen tehtäviä suorittavan henkilön oma-aloitteisesta tiedon antamisesta henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran kohdalla. Se, että tieto olisi näiltä osin annettava myös poliisin pyynnöstä, ei liene sellainen lisä perusoikeuksien rajoituksiin, että minulla olisi aihetta arvostella ehdotusta.

Sen sijaan omaisuuden kohdalla voi osittain olla kysymys perusoikeusrajoituksen suhteellisuusvaatimuksen näkökulmasta ongelmallisesta tilanteesta. Voidaan kysyä, eikö vähäisen omaisuuden turvaamiseen riitä sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikkojen henkilöstön ja niissä toimivan valvontahenkilöstön toimenpiteet.

4 TIEDONSAANTI KANSALLISEN TURVALLISUUDEN SUOJAAMISEKSI (5 KOHTA)

Ehdotetun poliisilain 4 luvun 5 §:n 5 kohdan mukaan poliisilla olisi oikeus tässä tarkoitetun välttämättömän tiedon saamiseen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

Perusteluissa (s. 76) viitataan siihen, että kansallisen turvallisuuden suojaaminen on säädetty suojelupoliisin tehtäväksi poliisin hallinnosta annetun lain 10 §:ssä, ja se on yleisenä edellytyksenä suojelupoliisin henkilötietojen käsittelylle. Perustelujen mukaan suojelupoliisin tiedonhankinnan kohdehenkilö voi olla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajan toimitiloissa ja suojelupoliisilla voisi olla tarve saada tieto tästä läsnäolosta. Tiedonsaantioikeuden tarkoituksena olisi turvata suojelupoliisin tiedonsaanti siviilitiedustelun kohteena olevan henkilön tunnistamisen tai tavoittamisen taikka tällaisen henkilön liikkumisen selvittämisen tarkoituksessa silloin kun tämä on välttämätöntä poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä tarkoitetun kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan torjumiseksi.

Tiedustelussa on osin epäselvää (kts. esim. [EOAK/1374/2021](#)), minkä valtuuksien kohdalla, missä tilanteissa ja missä rajoissa tiedustelumenetelmän käyttö voidaan kohdistaa muihin kuin kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan itse osallistuvaan tai siihen liittyvään henkilöön. Esimerkiksi poliisilain 5 a luvun 6 §:n mukaisen telekuuntelun tai poliisilain 5 a luvun 7 §:n mukaisen televalvonnan kohdalla ei ole lausuttu mitään toimenpiteen henkilöllisestä kohdentamisesta. Kysymys siitä, minkälainen liityntä tiedustelun kohteena olevalla henkilöllä tulee olla kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan, on yksi tärkeimpiä kysymyksiä arvioitaessa tiedustelun hyväksyttävyyttä perusoikeussuojan kannalta. Kysymys on siis siitä, millä edellytyksillä tiedustelumenetelmien käyttö voidaan kohdistaa ”sivulliseen” henkilöön. Tiedustelulainsäädäntö ei anna selviä vastauksia tähän kysymykseen.

Mielestäni perusoikeuksien rajoittaminen, eli tässä tapauksessa salassapidosta poikkeaminen, mahdollisesti arkaluontoisten tietojen kohdalla edellyttää täsmällisempää sääntelyä siitä, mikä konkreettinen

liityntä henkilöllä on toimintaan, josta tiedonhankinta on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

5 TIEDONSAANTI HENKILÖN TAVOITTAMISEKSI VANKEUSRANGAISTUKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANOA TAI RIKOSASIAN VASTAAJAN TUOMIOISTUIMEEN NOUTAMISTA VARTEN (6 KOHTA)

Ehdotetun poliisilain 4 luvun 5 §:n 6 kohdan mukaan poliisilla olisi oikeus saada pykälässä tarkoitettu välttämätön tieto henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten.

Perustelujen mukaan näissä tilanteissa olisi käytännössä kysymys etsintäkuulutetun henkilön tavoittamisesta edellä mainituissa tarkoituksissa. Tuomion täytäntöönpanoa varten kysymys olisi ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitusta henkilöstä. Tuomioistuimeen noutamisessa on kysymys tuomioistuimen määräyksestä tuoda henkilö oikeuden istuntoon.

Ehdotuksen perusoikeusjaksossa (s. 132) todetaan, että kun henkilöä etsitään tuomion täytäntöönpanoa varten, henkilö on jo tuomittu rikoksesta vankeuteen. Tällöin on yleisen edun kannalta tärkeää, että poliisi tavoittaa tuomitun henkilön. Tuomioistuimeen noutamisessa kysymys on tilanteista, joissa tuomioistuin on määrännyt henkilön tuotavaksi oikeuden istuntoon. Molemmat tilanteet ovat perustelujen mukaan merkittäviä yleisen edun kannalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitila ei voi olla paikka, jossa voi pakoilla vankeusrangaistustaan tai velvollisuutta osallistua oikeuden istuntoon.

Tältä osin ehdotus käsitykseni mukaan täyttää perusoikeusrajoituksen edellytykset.

6 TIEDONSAANTI KADONNEEN TAI KADONNEEKSI EPÄILLYN TAI MAHDOLLISESTI HENGEN TAI TERVEYDEN VAARASSA OLEVAN HENKILÖN LÖYTÄMISEKSI (7 KOHTA)

Ehdotetun poliisilain 4 luvun 5 §:n 7 kohdan mukaan poliisilla olisi tiedonsaantioikeus em. tilanteissa, jos se olisi välttämätöntä kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi.

Perustelujen mukaan (s. 77) sääntely olisi nykytilannetta selkeyttävää. Voimassa olevan lain soveltamista koskevassa tapauksessa KHO 2024:80 korkein hallinto-oikeus katsoi, että poliisilla oli kyseisessä tapauksessa oikeus saada tieto siitä, oliko kadonneeksi epäilty muistisairas henkilö sairaalassa. Yleisen edun näkökulmasta tiedon saaminen oli korkeimman hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan tarpeen kadonneen henkilön etsintätoimien oikeaksi kohdentamiseksi ja niiden tehokkaaksi toteuttamiseksi. Perusteluissa todetaan, että tiedonsaantioikeudella olisi merkitystä esimerkiksi tilanteissa, joissa poliisi tarkastaa ennen

laajamittaisten etsintätoimenpiteiden käynnistämistä, onko henkilö mahdollisesti esimerkiksi sairaalassa. Tiedolla on suuri merkitys sen kannalta, että poliisi, muut viranomaiset ja vapaaehtoiset eivät joudu sitomaan etsintätoimenpiteisiin merkittäviä resursseja, jos henkilön tiedetään olevan turvassa esimerkiksi sairaalassa.

Ehdotetulla sääntelyllä näyttää näin ollen olevan pääasiallinen merkitys viranomaisten resurssien säästämiseksi. Merkitystä tosin on myös esimerkiksi kadonneen omaisten tiedontarpeella.

Tältä osin ehdotus käsitykseni mukaan täyttää perusoikeusrajoituksen edellytykset.

Oikeusasiamies
Jari Råman

Esittelijäneuvos
Mikko Eteläpää

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.